

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษา

ความหลากหลายของมอสส์อิงอาศัยบนไม้ยืนต้น บริเวณห้วยคอกม้า อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย ซึ่งมีความสูงจากระดับน้ำทะเล 1,200-1,325 เมตร มีความหลากหลายอยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยดูจากดัชนีค่าความหลากหลายของ Simpson ที่มีค่าเป็น 0.34 หรือ 34% การศึกษาครั้งนี้เก็บตัวอย่างมอสส์จากการสุ่มไม้ยืนต้นที่มีมอสส์อิงอาศัยอยู่จำนวน 50 (10 ชนิด) และมอสส์ที่พบทั้งหมดมี 8 วงศ์ 17 สกุล 19 ชนิด แบ่งเป็นมอสส์ที่เจริญแบบตั้งตรง 4 วงศ์ 8 สกุล 8 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 42 และมอสส์ที่เจริญแบบทอดนอน 4 วงศ์ 9 สกุล 11 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 58 มอสส์และจากการวิเคราะห์เชิงนิเวศ *Leucobryum aduncum* var. *scalare* (Leucobryaceae) เป็นมอสส์ที่มีน้ำหนักแห้งสัมพัทธ์ ความถี่สัมพัทธ์ และดัชนีคุณค่าความสำคัญทางนิเวศสูงที่สุด จากสภาพป่าโดยทั่วไปเป็นป่าดิบแบบปฐมภูมิที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ตามฤดูกาล ไม่มีต้นสนขึ้นอยู่ พื้นล่างเป็นหินแกรนิต ซึ่งในฤดูแล้งป่าบริเวณนี้จะมีความแห้งแล้งมากขึ้น *L. aduncum* var. *scalare* สามารถอยู่รอดได้ดีกว่ามอสส์ชนิดอื่นๆ เนื่องจากมีความเฉพาะเจาะจงน้อยสามารถขึ้นอิงอาศัยบนไม้ยืนต้นได้หลายชนิด มีลักษณะทางสัณฐานที่แสดงถึงการปรับตัวให้ทนอยู่ในสภาพแห้งแล้งได้ดี จากข้อมูลที่ศึกษาทำให้สามารถบอกได้ว่าปัจจัยในการเจริญของมอสส์อิงอาศัย นอกจากสภาพของพื้นที่แล้วยังขึ้นกับชนิดและลักษณะของไม้ยืนต้น โดยพบว่าสภาพพื้นที่ค่อนข้างที่มีแห้งแล้งมอสส์ที่พบบ่อยและมากในวงศ์ Leucobryaceae โดยเฉพาะในสกุล *Leucobryum* และ *Octoblepharum* ส่วนชนิดของมอสส์อิงอาศัยแต่ละชนิดที่พบจะขึ้นอยู่กับปัจจัยในด้านชนิดของไม้ยืนต้น ลักษณะเปลือกไม้ และ pH ของเปลือกไม้ จะเห็นได้ว่ามอสส์บางชนิดขึ้นได้บนเปลือกไม้เรียบ บางชนิดขึ้นบนเปลือกไม้ที่ขรุขระ และบางชนิดขึ้นได้ทั้งสองลักษณะ ซึ่งมีปัจจัยของ pH เปลือกไม้สนับสนุนด้วย ทั้งนี้เนื่องจากมอสส์แต่ละชนิดสามารถอยู่ได้ในสภาพหรือช่วงของ pH ที่ต่างกัน

ในการศึกษาครั้งนี้พบมอสส์ 3 ชนิดที่พบยังไม่เคยมีรายงานว่าเคยพบในประเทศไทยมาก่อน คือ *Campylopus hemitrichius* (วงศ์ Dicranaceae) *Acroporium secundum* และ *Clastobryella merrillii* (วงศ์ Sematophyllaceae) โดยพบ *Campylopus hemitrichius* อิงอาศัยอยู่บนต้นก่อหัวหมู *Acroporium secundum* อิงอาศัยอยู่บนต้นก่อหัวหมู ก่อแป้น และเหมือดคนตัวผู้ ส่วน *Clastobryella merrillii* อิงอาศัยอยู่บนต้นมังคุด ห้วแหวน และแข็งกวาง

มอสส์ที่พบอยู่ด้วยกันโดยขึ้นอิงอาศัยอยู่บนไม้ยืนต้นชนิดเดียวกัน มี 3 คู่ มอสส์แต่ละคู่

น่าจะมีปัจจัยของการเจริญที่คล้ายคลึงกันมากที่สุด ในสังคมมอสส์ของห้วยคอกม้า ได้แก่

1. *Groutiella tomentosa* และ *Macromitium nepalense* อิงอาศัยบนต้นม้งตาน
2. *Aerobryopsis longissima* และ *Isoperigium albescens* var. *smallii* อิงอาศัยบนต้นก่อใบเลื่อมและม้งตาน
3. *Dicranoloma fragile* และ *Clastobryella merrillii* อิงอาศัยบนต้นม้งตาน หัวแหวนและแข่งกวาง

นอกจากนี้พบมอสส์ที่มีแนวโน้มน้ำที่มีความเฉพาะเจาะจงกับไม้ยืนต้น 6 ชนิด คือ

1. *Campylopus hemitrichius* (Dicranaceae) อิงอาศัยบนต้นก่อหัวหมู (*Lithocarpus sootepensis*)
 2. *Floribundaria sparsa* var. *sparsa* (Meteoriaceae) อิงอาศัยบนต้นนวลเสี้ยน (*Aporosa octandra* var. *octandra*)
 3. *Groutiella tomentosa* (Orthotrichaceae) อิงอาศัยบนต้นม้งตาน (*Schima wallichii*)
 4. *Macromitium nepalense* (Orthotrichaceae) อิงอาศัยบนต้นม้งตาน (*Schima wallichii*)
 5. *Gammiella pterogonioides* (Sematophyllaceae) อิงอาศัยบนต้นก่อใบเลื่อม (*Castanopsis tribuloides*)
 6. *Gammiella tonkinense* (Sematophyllaceae) อิงอาศัยบนต้นแข่งกวาง (*Wendlandia tinctoria* ssp. *floribunda*)
- ซึ่งหากไม้ยืนต้นที่เป็นแหล่งอิงอาศัยที่เฉพาะเจาะจงสำหรับมอสส์ทั้ง 6 ชนิดนี้หมดไป มอสส์ทั้ง 6 ชนิดนี้อาจสูญพันธุ์ไปจากพื้นที่นี้ได้

มอสส์ที่พบในน้ำหนักแห้ง และความถี่น้อย มีจำนวน 16 ชนิดจากทั้งหมด 19 ชนิด ได้แก่

1. *Wijkia surcularis*
2. *Acroporium diminutum*
3. *Floribundaria sparsa* var. *sparsa*
4. *Acroporium secundum*
5. *Clastobryella merrillii*
6. *Macromitium nepalense*
7. *Groutiella tomentosa*
8. *Octoblepharum albidum*
9. *Leucoloma taylorii*
10. *Aerobryopsis longissima*
11. *Isoperigium albescens* var. *smallii*
12. *Dicranoloma fragile*
13. *Gammiella pterogonioides*
14. *Sematophyllum phoenicum*
15. *Gammiella tonkinense* และ
16. *Campylopus hemitrichius*

ซึ่งถึงแม้ว่าไม่ใช่มอสส์เด่น แต่กลุ่มนี้เป็นกลุ่มสำคัญที่ทำให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพ

แม้ว่าการศึกษามอสส์จะมีอย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน แต่เป็นเพียงการศึกษาในกลุ่มเล็กๆ เท่านั้นสำหรับประเทศไทย โดยเฉพาะการศึกษาในเชิงนิเวศ ทั้งที่มอสส์เป็นพืชกลุ่มหนึ่งที่มีความสำคัญในระบบนิเวศ เพราะเป็นแหล่งที่ช่วยอุ้มน้ำของป่า และช่วยกันการกระแทกของน้ำฝนที่ลงสู่ผิวดิน แต่เนื่องจากการศึกษาทางด้านอนุกรมวิธานของมอสส์มีน้อย ทำให้มีความรู้พื้นฐานของมอสส์ไม่เพียงพอมากนักที่จะนำไปสู่การศึกษาเชิงนิเวศหรือด้านอื่นๆ ได้อย่างสมบูรณ์เท่าที่ควร ดังนั้นการศึกษาทางอนุกรมวิธานของมอสส์ และการศึกษาเชิงนิเวศ จึงควรมีการศึกษาต่อไปในพื้นที่อื่นๆ ของประเทศไทย เพื่อเป็นพื้นฐานความรู้นำไปประยุกต์ใช้ต่อไปในอนาคต